

Таким образом, «Вечернему Гродно» как и большинству современных изданий присущи дискурсивные стратегии дистанцирования от общения своего корреспондента или иного источника информации, что является отличительным признаком авторизационного модуса.

Библиографические ссылки

1. Копытов, О. Н. Модус на пространстве текста: монография. – Хабаровск : Изд-во ХГИИК, 2012. – 299 с.

Ірына Часнок

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (г. Мінск, Беларусь)

**ЛЁС МАЛАДОГА ЖУРНАЛІСТА
Ў ДЫСКУРСЕ СУЧАСНАГА ПРАЗІКА
(на прыкладзе рамана В. Марціновіча «Возера радасці»)**

Прафесія журналіста звяртае на сябе ўвагу сучасных пісьменнікаў. У тым ліку і тых творцаў, якія самі журналісты паводле адукацыі і маюць досвед у дадзенай прафесіі. Адзін з такіх аўтараў – Віктар Марціновіч. У рамане «Возера радасці» (2016 г.) галоўная гераіня Яся – студэнтка, а пасля выпускніца факультэта журналістыкі. Разгледзім, як у дадзеным творы В. Марціновіча выяўлены яе вобраз, а таксама звернем увагу на стаўленне да СМІ, выказанае ў мастацкай сістэме рамана.

Сам аўтар «Возера радасці» гаворыць пра поспех твора ў чытача наступным чынам: «Прыемна бачыць, што сур’ёзная літаратура атрымлівае такія хвалі ўвагі» [3]. Аднак, на нашу думку, В. Марціновіч – аўтар масавай літаратуры. Пісьменнік будзе раман па выпрацаванай у іншых сваіх творах схеме: ён аздабляе белетрыстычны сюжэт афарыстычнымі выказваннямі, уводзіць у тэкст пэўную колькасць маргінальных персанажаў, дзесьці ўстаўляе эратычныя сцэны, дзесьці – сентыментальныя, дадае абзацы з дэманстрацыяй абазнанасці літаратуры і філасофіі, аздабляе пэўныя моманты іроніяй, узгадвае брэндзі. Разам з тым папулярны (пра што сведчаць тыражы і чэргі на аўтограф-сесіях) аўтар закрэпае даволі вострыя і актуальныя тэмы: нявызначанасць і разгубленасць сучаснай моладзі, размеркаванне пасля заканчэння ўніверсітэта, жыццё на перыферыі, заробкі ў Маскве, вучоба ў Вільні...

Перад чытачом паўстае вобраз галоўнай гераіні Ясі. Дзяўчынка, якая страціла маці, пры жывым бацьку – уплывовым і багатым чалавеку – застаецца надзвычай адзінокай. З самага пачатку СМІ паказаны ў «Возеры

радасці» як пэўны сродак маніпуляцыі. Калі Ясю-школьніцу бацька і цётка Таня (бацькава сужыцелька) адвезлі жыць і вучыцца ў спецыяльную школу, то прыязджалі даведацца надзвычай рэдка. У асноўным толькі тады, калі трэба было сфатаграфавання для газеты, каб стварыць ілюзію: багаты і ўплывовы чалавек клапаціцца пра сваю дачку.

Далей мы бачым галоўную гераіню ў якасці студэнткі факультэта журналістыкі. Падкрэсліваецца, што Ясін светапогляд не прымае ўсяго, што ёй імкнецца навязаць знешні свет. Дзяўчына летуценная, і яе інтарэсы не супадаюць з інтарэсамі большасці: «<...> яна ўпотаі піша караценькія эсэ – пра чалавека, які прыручыў чайку і навучыў яе размаўляць, пра дзівака, які начуе на распаленых за дзень бляшаных дахах, пра таямніцы тралейбусных дэпо, пра маленечкіх людзей, якія жывуць у саксафоне вулічнага музыкі» [2, с. 26]. Чамусьці больш нідзе не будзе сказана пра Ясіну прагу да творчасці, максімум будзе падкрэслівацца яе начытанасць.

Пісьменнік некалькі разоў акцэнтуюе ўвагу на тым, што Яся – выдатніца, атрымлівала імянную стыпендыю. Аднак яна не мае ніякіх амбіцый, звязаных з журналісцкай працай: «Ні працы, ні прафесійнай мары, ні ідэй пра тое, як абараніць тых, каго больш няма каму шкадаваць, Яся не мае. Няма пэўнасці і ў тым, што ўсе, каго яна збіралася бараніць, хочуць быць выратаванымі» [2, с. 35]. У негатыўным кантэксце паказаны і ўзровень ведаў будучых спецыялістаў, якія вучацца з Ясай: «<...> аднакурснікі падыходзяць да дыпламаў поўнымі няздарамі, ведаючы рэчытатывы The Prodigy лепш за рынак, куды іх выпускаюць у якасці маладняку, на зубы і спрыт якога разлічвае ўся зграя. І ніхто не напружваецца» [2, с. 35]. На наш погляд, тут відавочная гіпербалізацыя.

Дзяўчына крытычна ставіцца да СМІ: «Яна чытае газеты і нічога не разумее ў іх, бо пераважна яны занятыя сутаргавым аспрэчваннем таго, што напісана ў іншых газетах. Яна чытае Інтэрнэт з адзінага падлучанага кампутара ў факультэцкай бібліятэцы і пераконваецца, што там гэтак жа, як і ў газетах, але больш лаянкі» [2, с. 35].

В. Марціновіч сумяшчае пэўныя ўнутраныя крызісы гераіні з негатыўным успрыняццём ёю сродкаў масавай інфармацыі. У творы неаднаразова падкрэсліваецца хлусліваць часопісаў, некампетэнтнасць журналістаў, якія спачатку не ведалі, што ў алігарха Сяргея Юр'евіча ёсць дачка Яся (хоць гэта інфармацыя дакладна была ў прэсе: дзяўчына фатаграфавалася з бацькам у школьныя гады для СМІ).

Даволі напружанай паказана ў «Возеры радасці» сцэна размеркавання выпускнікоў факультэта журналістыкі. Камісія адразу папярэджвае пра немагчымасць ухілення ад працы ў прызначаным месцы. І гэта, з аднаго боку, абумоўлена сюжэтам, паколькі Яся пасля не захоча доўга заставацца ў Малмыгах і без дазволу ўцячэ, а з другога боку – тут выяўляецца аўтарскі пункт гледжання на сітуацыю. Размеркаванне ў рэгіёны ўспрымаецца студэнтамі, аднакурснікамі галоўнай гераіні, як пакаранне і вымушанасць. Напрыклад, Лена, якую накіроўваюць працаваць у часопіс «Барсучок» Гомельскай вобласці, «замірае пасярод шэрагу» [2, с. 40]; Арцём, якога накіроўваюць у вёску Вярхуціна, «ападае ўніз» [2, с. 41]. Сама Ядзя, выпускніца з сярэднім балам «дзевяць» і імянной стыпендыяй, размеркавана ў Малмыгі. В. Марціновіч падкрэслівае абсурднасць сітуацыі: камісія тлумачыць Ясі такі ход падзей адсутнасцю мінскай прапіскі, хоць дзяўчына жыве ў шыкоўным доме ў Тарасаве.

У Малмыгах насамрэч не мелі патрэбы ў журналісце, таму Ясю афармляюць на пасаду бібліятэкара. Дзяўчына як адукаваны чалавек, які любіў чытаць сур'ёзныя рэчы, працуючы ў Малмыгах, пачынае знаходзіць цікавымі «жоўтыя» навіны пра перанос вяселля Малахава і падобнае. Дзякуючы такім дэталю пісьменнік узмацняе ўражанне пэўнай дэградацыі гераіні (яна да таго ж ужывае лаянку, ужо не можа спыніцца на адной «паўтарашцы» піва).

Да рэгіянальных СМІ галоўная гераіня рамана і аўтар ставяцца з пэўнай іроніяй. Напрыклад, калі Яся даведваецца пра саркафаг з замураванай у вохрыстую пліту жанчынай і цікавіцца, чаму ў краіне ніхто не ведае пра такую знаходку, загадчык музея шчыра здзіўляецца: «Як не гавораць? <...> У нас пра яе два гады таму ў раённай газеце артыкул на цэлую старонку быў! Яны і фотаздымак зрабілі! І там яшчэ мае вершы!» [2, с. 82]. А ў газеце «Сцяг Малмыжшчыны» пішуць пра тое, што ссеклі дуб (той, ля якога Яся і Валя загадвалі жаданні). Гэта, канешне, абумоўлена сюжэтам, аднак усё роўна бачна праблема: ссечанае старое дрэва становіцца вартай падзей для асвятлення ў газеце, паколькі ў раёне нічога значнага не адбываецца.

Калі Яся самавольна пакідае месца размеркавання, то ўладкоўваецца на нейкі час на тэлеканал АНТ. Журналісты, якіх малюе В. Марціновіч, выкарыстоўваюць нецэнзурную лексіку, яны вельмі грубыя.

Калі Ясі прыходзіць рахунак з аплатай за адхіленне ад размеркавання, яна чарговы раз сутыкаецца з непаразуменнем. Напрыклад, аднакурснік Кіслы не разумее дзёрзкага ўчынку дзяўчыны, хоць сам гаворыць пра

адпрацоўку наступным чынам: «Мяне вунь усунулі ў веснік Саюзнай дзяржавы, марынуюся, яшчэ паўтараху чаліцца» [2, с. 137]. Не разумее Ясю і сябар Косцік, які толькі раіць «дуць у Маскву» [2, с. 150].

Калі Яся ўжо вяртаецца ў Беларусь пасля Масквы і Вільні, усё роўна сустракае негатыўную рэакцыю з боку іншых людзей: «З размеркавання з'язджаць! А пад урадавы картэж скакаць не спрабавала? Каб спыніліся і дамоў падкінулі» [2, с. 232].

У творы таксама гучыць і пытанне захопленасці медыя. Калі ў інтымнай абстаноўцы Рустэм, каханы Ясі, пачынае пераказваць ёй ад свайго імя нейкі чужы артыкул, апынаецца, што ён замет таго, каб весці шчырую размову, гаварыць пра істотнае, распавядае розныя факты, што прачытаў на рэсурсе Adme.ru. Герой тлумачыць гэта наступным чынам: «Сучасны чалавек настолькі занураны ў медыі, што з цягам часу ў яго не застаецца ніякіх аповедаў. Акрамя вычытаных у медыя» [2, с. 196].

Ствараючы вобраз маладога спецыяліста, які ўцякае ад размеркавання, В. Марціновіч адыходзіць ад стэрэатыпнага ўяўлення, што журналіст актыўны, настойлівы, прабіўны. Галоўная гераіня «Возера радасці» паказана найўнай, хоць і здольнай заставацца сабой у любой сітуацыі. У пэўныя моманты вобраз Ясі рамантызуецца, у пэўныя – маргіналізуецца (лаянка, грубасць, алкаголь). Гераіня не вызначылася з пытаннем, чаго хоча ад жыцця. Пераважна негатыўнае стаўленне да СМІ ў творы тлумачыцца песімістычным успрыняццём Ясяй рэальнасці ў цэлым. Размеркаванне і ўсё, звязанае з вучобай на факультэце журналістыкі, у «Возеры радасці» гіпербалізуецца, акцэнты наўмысна расстаўлены на адмоўным. В. Марціновіч, нездарма журналіст па адукацыі, імкнецца сыграць на тэмах, што прыцягваюць масавую ўвагу, і перабольшвае маштаб праблем. У рамане няма аб'ектыўнага падыходу да рэчаіснасці і паліфаніі, паказу сітуацыі з розных бакоў.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Мартинович, В. Озеро Радости / Виктор Мартинович. – М.: Время, 2016. – 416 с.
2. Марціновіч, В. Возера радасці / Віктар Марціновіч; пер. В. Рыжкова. – Мінск: Кнігазбор, 2016. – 320 с.
3. ТОП-7 книжных бестселлеров Беларуси за август (по данным «Белкніга») ад 19.09.2016 // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: https://citydog.by/post/zaden_bestcellers/ – Дата доступу: 19.01.2019.